

INDICATOR: FINANCIËLE STEUNMAATREGELEN VOOR BODEMONDERZOEK EN BEHANDELINGSWERKEN VAN VERONTREINIGDE BODEMS

THEMA: BODEM

1 BELANG VAN DE INDICATOR EN ELEMENTEN VOOR INTERPRETATIE

Vraag achter de indicatoren:

De bodempremie

Hoeveel premies heeft het Brussels Gewest, bij weesverontreiniging of bij afwezigheid van verontreiniging, al toegekend voor de uitvoering van bodemstudies en de werken voor de behandeling van de verontreinigde bodems aan de verplichtinghouders? Wat is het totaalbedrag van deze toegekende premies en hoe zijn deze premies verdeeld over de verschillende soorten studies en behandelingswerken?

BOFAS

Hoeveel geldige aanvragen werden ontvangen voor terreinen in het Brussels Gewest voor de uitvoering van bodemonderzoeken en/of saneringen met de steun van BOFAS of voor terugbetalingen van het BOFAS-fond? Wat is het budget dat hieraan werd besteed?

Publieke behandeling

Hoeveel percelen konden reeds genieten van de ondersteuning van het mechanisme van de publieke behandeling voor de uitvoering van bodemonderzoeken en/of bodembehandelingswerken? Wat is het totale bedrag dat werd besteed voor de publieke behandeling?

Context van de indicator:

Op het sterk verstedelijkte en in het verleden door industrie getekende Brusselse grondgebied vonden er - en vinden er nog steeds - activiteiten plaats, die aan de basis liggen van bodem- en/of grondwaterverontreinigingen. Naast de industriële activiteiten zijn ook het storten van stadsafval, lekkende rioleringen, activiteiten van kmo's (garages, tankstations, drukkerijen, droogkuis, ...) en de huisvesting (gebruik van pesticiden, lekkende tanks, ...) en andere activiteiten risicovol voor de vervuiling van de Brusselse bodem. Deze verontreinigingen vormen een risico voor de volksgezondheid (bv. aantasting van de waterbronnen door infiltratie van verontreinigende stoffen in waterlopen of watervoerende lagen, aantasting van de bodems die gebruikt worden voor de voedselproductie, vervuiling van de bodems van speelpleinen, enz.) en voor de ecosystemen (bv. verontreiniging van groene ruimten en gebieden met hoge biologische waarde, verontreinigende stoffen die zich verplaatsen naar het oppervlakte- en het grondwater,...).

De Brusselse *bodemordonnantie* of de ordonnantie van 23 juni 2017 tot wijziging van de ordonnantie van 5 maart 2009 betreffende het beheer en de sanering van verontreinigde bodems, omkadert en bepaalt de verplichtingen inzake de behandeling en het beheer van (potentieel) verontreinigde terreinen (zie identificatie en behandeling van de verontreinigde bodems). Volgens de gegevens van de inventaris van de bodemtoestand heeft deze verplichting betrekking op bijna 13.000 kadastrale percelen (zie Inventaris van de bodemtoestand). Bodemonderzoeken en -behandelingswerken kunnen een niet-verwaarloosbare kost betekenen voor de personen die geacht worden ze uit te voeren, voornamelijk de eigenaars en/of exploitanten van de terreinen. Deze zijn bovendien niet noodzakelijkerwijs verantwoordelijk voor de (mogelijke) verontreiniging van de site. Daarom telt het Brusselse grondgebied op dit ogenblik tal van verontreinigde of potentieel verontreinigde terreinen, waarvan de sanering en het hergebruik afgeremd of belemmerd worden door de hoge kosten voor de identificatie en behandeling

van de eventuele verontreinigingen die er worden aangetroffen. Dit heeft niet alleen een impact op de gewestelijke economische ontwikkeling en de creatie van werkgelegenheid, het brengt eveneens risico's voor de volksgezondheid en het milieu met zich mee.

Om het aanpakken van deze verontreinigingen te vergemakkelijken, heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verschillende economische hulpmiddelen ontwikkeld, zoals het toekennen van premies voor de uitvoering van bodemonderzoeken en behandelingswerken, de publieke behandeling van bepaalde terreinen en de sectorale fondsen voor de sanering van verontreinigde bodems (zoals BOFAS voor tankstations).

De bodempremie

Bij weesverontreiniging (d.w.z. verontreinigingen waarvoor er geen verantwoordelijke gekend is, waarvan de veroorzaker niet meer bestaat of die werd veroorzaakt voor 20/01/2005 door personen die geen eigenaar of exploitant van het terrein (meer) zijn) of wanneer er geen verontreiniging werd vastgesteld, kent Leefmilieu Brussel sinds 2017 premies toe. Het doel is om verplichtinghouders financiële steun te verlenen zodat zij de kosten van studies en eventuele behandelingswerkzaamheden kunnen dekken.

Dergelijke premies kunnen worden toegekend voor een verkennend bodemonderzoek, een gedetailleerd onderzoek, een risico-onderzoek, een risicobeheersvoorstel, een saneringsvoorstel, een eindevaluatie en de sanerings- of risicobeheerswerken.

BOFAS

Het BOFAS fonds werd in 2004 opgericht voor de bodemsanering van publieke tankstations in België. BOFAS pakt de historische bodemverontreiniging, veroorzaakt door tankstations, aan door operationele en/of financiële tussenkomst bij de sanering van verontreinigde terreinen. Het fonds wordt gefinancierd door een bijdrage geïnd op benzine en diesel, teruggewonnen zowel op de winstmarge van de oliesector als op de prijs aan de pomp. De functionering van BOFAS is geregeld door het samenwerkingsakkoord van 13 februari 2002 tussen de Federale Staat en de drie gewesten, gewijzigd door een nieuw akkoord gepubliceerd op 20 september 2007 in het Belgisch Staatsblad. De vzw BOFAS wordt gecontroleerd door de Interregionale Commissie van de bodemsanering, samengesteld door vertegenwoordigers van de drie gewesten en de Federale Overheidsdienst Economie. Op 8 mei 2019 werd het samenwerkingsakkoord gewijzigd om het indienen van een interventieaanvraag, gedurende een periode van 6 maand, opnieuw mogelijk te maken. Het is niet meer mogelijk een aanvraag in te dienen.

Publieke behandeling

Wanneer bepaalde verontreinigingssituaties te ingewikkeld raken kan dit leiden tot blokkering van het behandelingsproces en de ontwikkeling van een terrein hinderen, zoals bij verontreinigingen die zich over meerdere percelen hebben verspreid (buurtvervuiling) en bij grote industriële braakliggende terreinen. Het mechanisme van de publieke behandeling werd in 2017 gecreëerd om dergelijke situaties op te lossen en zodoende de sites zo snel mogelijk te kunnen herstellen en herbestemmen. Voor de geselecteerde dossiers neemt het Gewest dan de plaats in van de houders van de verplichting voor de uitvoering van bodemonderzoeken en -behandelingswerkzaamheden van weesverontreinigingen. Deze kunnen dan genieten van de nodige financiële, technische en administratieve ondersteuning van Leefmilieu Brussel, in samenwerking met CityDev.brussels. Het fonds wordt gefinancierd door de geïnde retributies van de bodemattesten.

Om het mechanisme van de publieke behandeling te testen werden 4 proeflocaties geselecteerd: drie braakliggende terreinen met weesvervuiling door het industrieel verleden van het gewest (Weststation, het voormalige station van Schaarbeek-Vorming en de Biestebroekkaai), en een wijk met meer dan een dozijn privépercelen (tussen de Liverpoolstraat en de Kompasstraat).

Te bereiken kwantitatieve doelstellingen en desgevallend statuut van de streefdoelen:

Er zijn geen kwantitatieve doelstellingen die tegen een vastgelegde datum moeten worden bereikt.

2 METHODOLOGISCHE GRONDSLAGEN

Definities:

De bodempremie

De indicator bepaalt het aantal bodempremies die door het Brussels Gewest (Leefmilieu Brussel) werden toegekend sinds 2017 en geeft de verdeling van het aantal premies, toegekend voor de verschillende soorten bodemonderzoeken en bodembehandelingswerken weer.

Daarnaast rapporteert de indicator het bedrag van de toegekende premies per jaar en het gemiddelde bedrag per premie. Ook aandeel van het totale premiebedrag dat aan respectievelijk natuurlijke personen en rechtspersonen werd toegekend, wordt berekend.

BOFAS

De indicator berekent het aantal ontvangen geldige aanvragen voor steun van het BOFAS-fonds, voor terreinen in het Brussels Gewest. Het aantal interventieaanvragen hiervan voor tankstations met sluiting (en het budget dat hieraan werd besteed), voor terreinen met voorzetting van activiteiten en de retroactieve aanvragen worden apart weergegeven. Er wordt een uitsplitsing gemaakt tussen de BOFAS-dossiers opgestart in de periode 2004-2018 en de aanvragen ingediend in 2019.

Publieke behandeling

De indicator geeft het aantal percelen aan waarvoor het mechanisme van de publieke behandeling ondersteuning heeft geboden voor de behandeling en/of het onderzoek van het terrein en het totaalbedrag dat werd besteed voor de publieke behandeling wordt weergegeven.

Berekeningswijze en aangewende gegevens:

De bodempremie

De indicator wordt bepaald op basis van de gegevens die rechtstreeks worden ontvangen van de databank 'Bodems'.

De verdeling van het aantal premies, toegekend voor de verschillende soorten bodemonderzoeken en bodembehandelingswerken, wordt bepaald door de verhouding van het aantal premies toegekend per type studie of bodembehandeling (sinds 2007) op het totale aantal premies.

Het bedrag aan premies dat elk jaar werd toegekend, wordt cumulatief weergegeven per jaar. Het gemiddelde premiebedrag is het totaalbedrag gedeeld door het totaal aantal premies vanaf 2007.

Het percentage van de toegekende premies aan rechtspersonen en natuurlijke personen wordt bepaald als de verhouding tussen het toegekende bedrag aan respectievelijk rechts- en natuurlijke personen vanaf 2007 op het totale toegekende bedrag aan premies over dezelfde periode.

BOFAS

De indicator wordt bepaald op basis van de gegevens die rechtstreeks worden ontvangen van de databank 'Bodems'. Het totaal aantal ontvangen geldige aanvragen is de som van alle aanvragen sinds 2004, inclusief de dossiers die werden ingediend in de verlengde periode voor het indienen van aanvragen in 2019.

Publieke behandeling

De indicator wordt bepaald op basis van de gegevens die rechtstreeks worden ontvangen van de databank 'Bodems'. Het totaal aantal bestudeerde of behandelde percelen en het totale besteedde bedrag per jaar wordt cumulatief weergegeven vanaf 2017.

Eenheid:

De bodempremie

Aantal bodempremies

Verdeling van de premies per soort onderzoek of behandeling: aantal premies; %

Bedrag van de toegekende premies: €

Verdeling toegekende premies tussen rechtspersonen en natuurlijke personen: %

BOFAS

Aantal geldige interventieaanvragen

Publieke behandeling

Aantal bestudeerde of behandelde percelen

Besteedde bedrag: €

Bron van aangewende gegevens:

Deze gegevens zijn afkomstig van de databanken "Bodems" van de afdeling "Inspectie en verontreinigde bodems" van Leefmilieu Brussel. Ze zouden elk jaar opnieuw moeten worden verwerkt bij het opstellen van het jaarverslag van de onderafdeling "Bodems".

Aanbevolen periodiciteit voor het bijwerken van de indicator:

jaarlijks

3 COMMENTAAR AANGAANDE DE METHODOLOGIE OF INTERPRETATIE VAN DE INDICATOR

Beperking van de indicator en gebruiksvoorzorgen: -

Moeilijkheden eigen aan de methodologie: -

Gegevens ter aanvulling (voor de interpretatie of verfijning van de analyse...): -

4 VERBANDEN MET ANDERE INDICATOREN OF GEGEVENS (UIT HET RAPPORT OVER DE STAAT VAN HET BRUSSELS LEEFMILIEU)

- Vooruitgang in het beheer van verontreinigde en mogelijk verontreinigde sites: evolutie van de behandelde bodems
- Vooruitgang in het beheer van verontreinigde en mogelijk verontreinigde sites: evolutie van de bodemstudies en de bodembehandelingswerken
- De inventaris van de bodemtoestand

5 VOORNAAMSTE INSTELLINGEN BETROKKEN BIJ HET ONTWIKKELEN VAN GELIJKAARDIGE INDICATOREN (EUROPA, BELGIË, ANDERE GEWESTEN)

Opmerking: Niet alle indicatoren die hieronder worden vermeld zijn te vergelijken omwille van verschillen in definitie, methodologie etc.

Vlaams Gewest

OVAM, Jaarverslag 2021, p.39

<https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/49383>

Waals Gewest

Etat de l'environnement Wallon, L'environnement wallon en 10 infographies : sols

<http://etat.environnement.wallonie.be/home/Infographies/sols.html>

Etat de l'environnement Wallon, State of Environment Report Wallonia 2017 – Management of local soil pollution, p233

<http://etat.environnement.wallonie.be/files/Publications/SOERW2017/SOERW%202017.pdf>

België

BOFAS, BOFAS in cijfers: <https://bofas.be/nl>

Europese Unie

European Environment Agency, Progress in management of contaminated sites - Expenditure
<https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/progress-in-management-of-contaminated-sites-3/assessment>

6 BIBLIOGRAFISCHE REFERENTIES (METHODOLOGIE, INTERPRETATIE)

- LEEFMILIEU BRUSSEL 2021. “Jaarverslag 2020 van de onderafdeling Bodems van Leefmilieu Brussel”, intern document
- MINISTERIE VAN HET BHG 2009. “Ordonnantie van 5 maart 2009 betreffende het beheer en de sanering van verontreinigde bodems”, Belgisch Staatsblad van 10/03/2009.
https://leefmilieu.brussels/sites/default/files/user_files/osol.bo_050309.pdf
- BHG 2017. “Ordonnantie van 23 juni 2017 tot wijziging van sommige bepalingen van de ordonnantie van 5 maart 2009 betreffende het beheer en de sanering van verontreinigde bodems”, Belgisch Staatsblad van 13/07/2017.
https://leefmilieu.brussels/sites/default/files/user_files/osol2017.pdf
- BHG 2020. “Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot vaststelling van de lijst van de risicoactiviteiten”, Belgisch Staatsblad van 03/09/2020, p. 71456-71476.
https://environnement.brussels/sites/default/files/user_files/arrete_ar_20201009.pdf
- EL FADILI S. i.s.m. DE VILLERS J. 2018. “Beheer van verontreinigde bodems in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: algemeen kader”, Leefmilieu Brussel, factsheet, 4 pagina’s. beschikbaar op:
https://document.environnement.brussels/opac_css/electfile/grondgebruik%209
- EL FADILI S. i.s.m. DE VILLERS J. en FESTRAETS V., 2018. “Informatietools : inventaris van de bodemtoestand”, Leefmilieu Brussel, factsheet, 9 pagina’s. beschikbaar op:
https://document.environnement.brussels/opac_css/electfile/grondgebruik%2010
- EL FADILI S. i.s.m. DE VILLERS J. 2018. “Technische hulpmiddelen : identificatie en behandeling van verontreinigde bodems”, Leefmilieu Brussel, factsheet, 8 pagina’s. beschikbaar op:
https://document.environnement.brussels/opac_css/electfile/grondgebruik%2011
- EL FADILI S. i.s.m. DE VILLERS J., VAN ROY G. en MENDES J. 2018. “Economische hulpmiddelen : financiering van de werkzaamheden voor de sanering en het beheer van de verontreinigde bodems”, Leefmilieu Brussel, factsheet, 8 pagina’s. Beschikbaar op:
https://document.environnement.brussels/opac_css/electfile/grondgebruik%2012
- Lijst van ingedeelde inrichtingen (risicoactiviteiten)
https://app.leefmilieubrussel.be/lijsten/?nr_list=ic_list
- BOFAS, het bodemsaneringsfonds voor tankstations.
<https://bofas.be/nl>

7 DEKKING IN TIJD EN RUIMTE

Beschikbaarheid in de tijd:
2004-2021

Ruimtelijke dekking van de gegevens:
Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Meest recente bijwerking van de indicator:
Maart 2022

Meest recente bijwerking van de methodologische fiche:
Maart 2022